

Česká bioklimatologická společnost Praha

Sekretariát: Boční II 1401, 141 31 Praha 4 - Spořilov

I n f o r m a č n í z p r a v o d a j

pro členy Společnosti

č. 32

Praha, prosinec 2002

Sestavil: RNDr. Jaroslav Střeštík, CSc.

ISSN 1212-3420

Z p r á v a

o činnosti České bioklimatologické společnosti za rok 2001

Odborná, vědecká a publikační činnost Společnosti se v roce 2001 stejně jako v letech předcházejících opírala o tři oborově specializované sekce. Pro informaci o jejich zaměření uvádíme:

1. Sekce bioklimatologie člověka, předseda Doc. MUDr. Jan Sitar, CSc., s odbornou činností v oblasti bioklimatologie zdravého i nemocného člověka v jeho pracovním a životním prostředí.

2. Sekce bioklimatologie rostlin, předseda Doc. Ing. Ilja Vyskot, CSc., se zaměřením odborné činnosti na vazby rostlinstva s půdně-atmosférickým prostředím, zvláště se zaměřením na zemědělskou a lesnickou rostlinnou produkci, dopady antropicky podmíněných změn podnebí všech dimenzí a krajinné prostředí.

3. Sekce bioklimatologie zvířat, předseda Doc. MVDr. Pavel Novák, CSc., se zabývá vazbami mezi živočištvem a atmosférickým prostředím se zvláštním zřetelem k potřebám hospodářských zvířat.

Bioklimatologie jako interdisciplinární vědní obor má v našem liberálním hospodářském systému v době transformace na tržní ekonomiku potíže v tom, že se týká jednak vědecké teorie a jednak jevů, které mají charakter veřejných statků. To prakticky velmi omezuje zdroje kapitálu sponzorského. Obory, které tradičně byly v tématické činnosti Společnosti zastoupeny (medicína, životní prostředí, školství, zemědělství, lesnictví), nemají v době své transformace včetně jejich vědecko-výzkumné sféry zatím účinný zájem o aplikaci vědeckých poznatků.

Proto také v roce 2001 se činnost Společnosti soustředila převážně na schválené dotované projekty. Ty však mohou podchytit jen část ze široké problematiky dříve ve Společnosti propracované. Objem takto přidělovaných prostředků, podmínky jejich využití a způsob časového přidělování vedl k omezení dalších odborných aktivit. Menší rozsah činnosti má za následek klesající zájem o členství ve Společnosti.

Projekt **I/01**, vydání Zpravodaje č. 31 jako odborné a informační tiskoviny Společnosti o pokrocích poznání v tomto interdisciplinárním oboru a o činnosti a výsledcích práce Společnosti. Od r. 1998 vychází Zpravodaj dvakrát ročně. Číslo 31/1 vyšlo v červnu 31/2 v prosinci, obě v počtu 110 výtisků, které byly rozeslány všem členům Společnosti. Od r. 1998 má Zpravodaj přiděleno ISSN 12212-3420.

Projekt **II/01**, pracovní porada na téma „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“ se konala v době konání stejnojmenného semináře dne 23. května 2001 v Úpici. Předmětem jednání byla především biometeorologická předpověď, její prezentace ve

sdělovacích prostředcích a zlepšení její účinnosti. Porada navazovala na krátký seminář v březnu v Praze.

Projekt **III/01**, mezinárodní konference s tematikou „Sucho a jeho hodnocení“, se konala v budově pobočky Českého hydrometeoro-logického ústavu v Brně dne 19. listopadu 2001 za účasti kolem 40 odborníků z výzkumných ústavů a vysokých škol. Přednesené příspěvky byly vydány ve sborníku.

Projekt **IV/01**, pravidelný, v pořadí již 16. ročník vědecké konference s mezinárodní účastí „Aktuální otázky bioklimatologie zvířat“ byl uspořádán sekci bioklimatologie zvířat ve spolupráci s několika dalšími institucemi dne 11. prosince 2001 v prostorách Ústavu zoohygieny FVHE VFU Brno. Zúčastnilo se cca 70 odborníků z různých příbuzných oborů. Sborník referátů byl k dispozici pro všechny účastníky již v průběhu semináře.

Dne 29. března 2001 se konalo v budově Geofyzikálního ústavu AV ČR v Praze Valné shromáždění Společnosti, na kterém byl zvolen nový výbor na období 2001–2004. Složení nového výboru je téměř shodné s výborem v předcházejícím funkčním období. Před Valným shromážděním proběhla podle stanov revize hospodaření Společnosti, které bylo shledáno v pořádku. Po skončení valného shromáždění se konal malý seminář věnovaný otázkám biometeorologické předpovědi. Bylo konstatováno, že účinnost předpovědi je malá. Je to z velké části i vina sdělovacích prostředků, zvláště televize, které neposkytují této předpovědi dostatek prostoru. Názory na zlepšení předpovědi však nejsou jednotné a bude třeba ještě dalšího úsilí.

ČBkS byla spolupořadatelskou institucí mezinárodní konferenci Bioklimatologické pracovní dny, jejímž hlavním pořadatelem byla Slovenská bioklimatologická společnost. Konference se konala ve dnech 10.–12. září 2001 v Račkové dolině v Západních Tatrách, ve výukovém středisku Slovenské poľnohospodárskej univerzity Nitra. Z 80 účastníků, především z výzkumných pracovišť a z vysokých škol, bylo necelých 20 z České republiky a jeden z Rakouska. Předneseno bylo ve všech sekcích celkem 61 referátů a prezentováno 17 posterů. Všechny příspěvky byly publikovány ve sborníku, který byl účastníkům k dispozici již v průběhu konference na CD, v češtině nebo slovenštině s anglickým abstraktem.

Členové sekce bioklimatologie člověka ČBkS se i nadále podílejí rozhodujícím způsobem na vydávání biometeorologických předpovědí a na zdokonalování předpovědního modelu pro ně (Mgr. M. Novák). Přípravuje se nový model BMP, podle kterého bude biometeorologická předpověď vydávána pro jednotlivé regiony ČR zvlášť.

Bývalý předseda ČBkS Ing. V. Krečmer, Csc., pracuje nyní jako předseda Národního lesnického komitétu a v této funkci prosazuje větší aktivitu MŽP ČR v oblasti lesů v životním prostředí spolu s dalšími členy ČBkS.

ČBkS je řádným členem „Národního klimatického programu“. V roce 2001 pokračovala spolupráce se Slovenskou bioklimatologickou společností zejména zásluhou

našich sekcí bioklimatologie rostlin a zvířat. Účast na BPD v Račkové dolině byla využita k projednání další vzájemné spolupráce. Sekce bioklimatologie rostlin dále spolupracuje s odbornou skupinou agrometeorologie české sekce Evropské agronomické společnosti a s Českou meteorologickou společností.

Statistické údaje

V roce 2001 došlo jen k malému úbytku členů ČBKS v důsledku neplacení členských příspěvků po dobu dvou let i přes zaslání upomínky, jeden člen zemřel. V průběhu roku 2001 Společnost získala sedm nových členů. Výše příspěvků nebyla oproti předcházejícímu roku změněna a činila stále 150 Kč pro člena v pracovním poměru a 50 Kč pro důchodce a pro studenty. Příspěvky za rok 2001 však dluží dosud 12 členů.

Stav členstva k 31. 12. 2001 :

Sekce bioklimatologie člověka	45 členů, z toho jeden čestný
rostlin	41 členů, z toho dva čestní
zvířat	21 členů
úhrnem	107 členů

Seznam vědeckých společností sdružených v Radě vědeckých společností ČR

Rada vědeckých společností ČR koordinuje v současné době 65 českých vědeckých společností z přírodovědných, lékařských, společenských i technických oborů, což reprezentuje zhruba 34000 členů. Předsedou Rady je prof. MUDr. Ivo Hána, Csc. Sídlo Rady je v budově Akademie věd ČR, Národní tř. 3., 110 00 Praha 1.

Vědy o neživé přírodě

Česká aerosolová společnost
Česká asociace pracovníků v aplikované geofyzice
Česká astronomická společnost
Česká geografická společnost
Česká geologická společnost
Česká meteorologická společnost
Česká společnost pro biomechaniku
Česká společnost pro kybernetiku a informatiku
Česká společnost pro mechaniku
Česká společnost pro uhlíkové materiály
Česká společnost pro vědeckou kinematografii
Česká společnost pro elektronovou mikroskopii
Jednota českých matematiků a fyziků
Krystalografická společnost
Vědecká společnost pro nauku o kovech

Vědy o živé přírodě

Česká anatomická společnost
Česká bioklimatologická společnost
Česká botanická společnost
Česká fytopatologická společnost
Česká herpetologická společnost
Česká imunologická společnost
Česká kardiologická společnost
Česká kinantropologická společnost
Česká limnologická společnost
Česká parazitologická společnost
Česká společnost entomologická společnost
Česká společnost experimentální biologie rostlin
Česká společnost histo- a cytochemická
Česká společnost chemická
Česká společnost pro biochemii a molekulární biologii
Česká společnost pro mykologii
Česká zoologická společnost
Československá biologická společnost
Československá společnost mikrobiologická
Československá společnost pro vědy zemědělské
Společnost klinické medicíny
Společnost pro biologickou psychiatrii

Vědy společenské a další

Česká archeologická společnost
Česká asociace pedagogického výzkumu
Česká demografická společnost
Česká orientalistická společnost
Česká pedagogická společnost
Česká společnost antropologická
Česká společnost ekonomická
Česká společnost novořeckých studií
Česká společnost pro mezinárodní právo
Česká společnost pro politické vědy
Česká společnost pro právo životního prostředí
Česká společnost pro studium náboženství
Česká statistická společnost
Českomoravská psychologická společnost
Jazykovědné sdružení
Jednota klasických filologů
Kruh moderních filologů
Literárněvědná společnost
Masarykova česká sociologická společnost
Maticе moravská
Národopisná společnost
Sdružení historiků ČR
Sdružení pro právní filozofii
SISYFOS
Společnost pro dějiny věd a techniky

Společnost pro estetiku
Učená společnost
Uměleckohistorická společnost v českých zemích

Čestný člen

Společnost pro vědy a umění

Zpráva ze semináře „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“ konaném ve dnech 21–23. května 2002 v Úpici

Ve dnech 21–23. května 2002 se v Úpici uskutečnil 23. interdisciplinární seminář s názvem „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“, který pořádala Hvězdárna v Úpici ve spolupráci s Komisí pro otázky životního prostředí AV ČR, Českou astronomickou společností – východočeskou pobočkou v Úpici, Českou bioklimato-logickou společností v Praze, Českou lékařskou společností J. E. Purkyně – Spolkem lékařů v Trutnově a Městským kulturním střediskem Úpice. Hlavním garantem akce byla Hvězdárna v Úpici. Semináře se zúčastnilo kolem padesáti odborníků z různých zainteresovaných oborů i zájemců z naší republiky a ze Slovenska. Zájem měli i odborníci z Ukrajiny, ale z finančních důvodů se nakonec nezúčastnili. Účast byla tentokrát o něco nižší než v předchozích letech, což zřejmě bylo způsobeno nejistotou, zda se seminář v tomto roce bude konat, když se v minulosti uvažovalo o dvouletém cyklu, dále konáním slunečního semináře na Slovensku a množstvím dalších různých konferencí, kdy organizace i jednotlivci v dnešní finančně napjaté době musí svoji účast na základě svých možností zvažovat. V diskusi a při řešení některých problémů se opět ukázala potřeba pořádání semináře každý rok.

Seminář byl již tradičně rozdělen na jednotlivé bloky – astronomický, geofyzikální, meteorologický, ekologický, medicínský a filozofický. Celkem zaznělo 35 referátů a byly vyvěšeny 4 postery z uvedených oblastí, přičemž většina z nich se zabývala vztahy a souvislostmi mezi jednotlivými obory.

Mezi astronomickými referáty tentokrát převládaly referáty pracovníků Hvězdárny v Úpici a to ať ve formě předběžných výsledků z pozorování komety Ikea-Zhang, tak prezentací výsledků z pozorování úplného zatmění Slunce v r. 2001 a přehledem, co nás v tomto směru čeká v nejbližších letech. Referáty v tomto bloku měly právě u neastronomicky zaměřených účastníků velký ohlas, neboť dosti významně přispívají k pochopení souvislostí sluneční činnosti s ději v meziplanetárním prostoru a na Zemi. Zajímavostí zde byla přednáška R. Rajchla: Výskyt polárních září v jednotlivých měsících roku v období let 1000–1900.

Mezi geofyzikálními referáty patřily k nejzajímavějším již tradičně ty, které se zabývaly působením sluneční činnosti na Zemi (např. J. Laštovička: Podíl sluneční a geomagnetické aktivity na dlouhodobých trendech v ionosféře a atmosféře, J. Boška a P. Šauli: Ionosférické účinky geomagnetických bouří minulého století).

V meteorologické části nás kromě jiného R. Huth seznámil s projektem PHEWE, jehož cílem je výzkum vlivu počasí na lidské zdraví, konkrétně na některé speciální choroby podmíněné počasím ve spojitosti s výskytem hmyzu, a M. Novák s novinkami v biometeorologické před-povědi.

Medicínská část, jak již bývá na těchto seminářích zvykem, byla věnována především souvislosti některých přírodních faktorů s různými potížemi a onemocněními.

Z filozofické části stojí za zmínku referát O. Kopaneva: Modely katastrof, kterou vlastně navazoval na svá vystoupení na předchozích seminářích.

Poměrně hojně na letošním semináři byla zastoupena ekologická část, kde snad nejzajímavějšími byla vystoupení J. Macháčka: Trvalá udržitelnost ve vývoji územních celků a J. Šottníka z Nitry: Produkcia amoniaku v chove hospodárskych zvierat a jej vplyv na prostredie, v němž bylo upozorněno na věc, kterou si většinou ani neuvědomujeme a to, že i taková samozřejmost, jako je chov hospodářských zvířat, může negativně ovlivnit životní prostředí, a že je nutno tento problém řešit. S napětím byl v této části očekáván i příspěvek I. Vyskota: Enviromentální význam zdravotně-hygienické a rekreační funkce lesů. Autor ale na poslední chvíli pro vážné rodinné důvody odřekl účast, proto jeho příspěvek byl vyvěšen jako poster a pro svoji závažnost bude opublikován, a to i přesto, že postery vystavené na tomto semináři běžně publikovány nejsou.

Zpestřením programu byla večerní přednáška E. Markové o výpravě pracovníků Hvězdárny v Úpici za pozorováním úplného zatmění Slunce do Angoly, doplněná spoustou diapozitivů a zážitků z cesty a pobytu v pro nás tak rozporuplné zemi, kterou v současné době Angola je.

Odborná úroveň semináře byla vysoká, o čemž svědčí velký zájem našich i slovenských odborníků z jednotlivých zahrnutých oborů a vysoce kvalifikovaná diskuse po každém referátu. Bohužel již tradičně bylo mezi účastníky poměrně malé zastoupení lékařů a meteorologů. V tomto směru je třeba do budoucna učinit větší propagaci, neboť problematiku vztahů a působení jednotlivých faktorů je třeba řešit komplexně, v čemž právě lékaři a meteorologové hrají velmi důležitou a dá se říci nezastupitelnou roli. Jejich účast by prospěla jak dalšímu zvednutí úrovně semináře, tak užší spolupráci a lepšímu řešení některých společných problémů, které bez navázání úzkých kontaktů a výměny zkušeností v širším zasvěceném kolektivu s možností diskuse je prakticky nemožné. O seminář byl poměrně značný zájem i mezi sdělovacími prostředky, informace z něho byly publikovány průběžně. Zástupci některých sdělovacích prostředků byli přímo přítomni na semináři.

Ze semináře bude vydán sborník.

Eva Marková

Činnost ČBkS v roce 2003

Činnost ČBkS bude i v roce 2003 částečně financována státem prostřednictvím Rady vědeckých společností, složky Akademie věd, formou dotace jednotlivých projektů. Těžištěm činnosti Společnosti budou tedy následující projekty:

Projekt **I/03** – Vydání Zpravodaje č. 33/1 a 33/2 pro členy ČBkS, odborného informativně-organizačního obsahu v hraničním vědním oboru bioklimatologie všech tří skupin - člověka, rostlin a zvířat – v nákladu 110 výtisků o rozsahu 2x cca 25-30 stran. Zpracovatelem projektu je RNDr. Jaroslav Střeštík, CSc.

Projekt **II/03** – Pořádání pravidelného, v pořadí již 24. semináře „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“. Seminář se bude konat v Úpici ve dne 20. – 23. května 2003. Zpracovatelkou a realizátorkou projektu je RNDr. Eva Marková, CSc. Informace a přihlášky: RNDr. Eva Marková, CSc., Hvězdárna v Úpici, 542 32 Úpice, e-mail: markova@obsupice.cz .

Pr

Projekt **III/03** – Pořádání semináře „Analýza mikroklimatu zemědělských a lesních porostů“. Seminář se bude konat v Brně. Termín bude stanoven později tak, aby nekolidoval s akcemi popsány níže. Zpracovatelem a realizátorem projektu je RNDr. Ing. Jaroslav Rožnovský, CSc. Informace a přihlášky: RNDr. Ing. Jaroslav Rožnovský, CSc., ČHMÚ, pobočka Brno, Kroftova 43, 616 67 Brno, e-mail: roznovsky@chmi.cz .

Projekt **IV/03** – Vydání publikace „Aktuální otázky bioklimatologie zvířat 2003“. Zpracovatelem a realizátorem projektu je Doc. MVDr. Pavel Novák, CSc.

Podle novelizovaných směrnic pro dotace se pořádání konference nebo semináře a vydání sborníku považuje za dvě různé akce. Proto je seminář „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“ veden jako samostatný projekt a vydání sborníku z tohoto semináře jako jiný projekt. Na něj byla požadována dotace od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, v rámci programu Zpřístupňování. Rozhodnutí Ministerstva není ještě v době uzávěrky Zpravodaje známo.

ČBkS se bude podílet společně s Veterinární a farmaceutickou univerzitou v Brně na pořádání pravidelných seminářů: „Ochrana zvířat a welfare“ s tématem aktuální otázky ochrany zvířat, zabezpečení jejich pohody včetně vlivů na životní prostředí, který se bude konat v Brně ve druhém čtvrtletí 2003, a „Aktuální otázky bioklimatologie zvířat 2003“, který se bude konat rovněž v Brně v prosinci 2003. Informace a přihlášky na oba semináře: Doc. MVDr. Pavel Novák, CSc., VFU Brno, Palackého 1-2, 612 42 Brno, e-mail: pnovak@vfu.cz .

Poznámka hospodáře: V loňském roce byly podle doporučení Rady českých vědeckých společností zvýšeny členské příspěvky. To je možná příčinou toho, že mnozí naši členové dosud nezaplatili členské příspěvky za rok 2002 a někteří ani za rok 2001. Na přiložených složenkách je uvedena celková částka (příspěvek za rok 2003 + roky předcházející). I když nepožadujeme žádné penále a částky za roky minulé počítáme podle tehdejších směrnic, mohou se zdát celkové částky vysoké. V každém případě se vyplatí dodržovat disciplinu v placení příspěvků. Připomínáme, že konferenční poplatky na akce pořádané naší Společností a Slovenskou bioklimatologickou společností jsou pro členy těchto společností nižší než pro ostatní účastníky.

Další zajímavé akce

Slovenská bioklimatologická spoločnosť pořádá pravidelný seminář „Bioklimatologické pracovné dni“. V roce 2003 se bude konat opět ve školicím středisku Slovenské poľnohospodárskej univerzity v Račkovej dolině, termín předběžně v září. Bližší informace a přihlášky: Prof. Ing. František Špánik, Csc., Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Mariánska 10, 949 01 Nitra, Slovensko.

Ve dnech 23. - 28. června 2003 se koná v Tatranské Lomnici mezi-národní konference „Solar variability as an input to the Earth's environment“. Přihlásit se je stále ještě možné na adrese: Astronomický ústav SAV, ISCS 2003, 059 60 Tatranská Lomnica, Slovensko. Náklady na pobyt nebudou nízké, avšak významný odborný program, atraktivní místo a doba pro pořádání konference jsou jistě dostatečným důvodem k účasti.

Magnetická měření v Českých zemích v minulosti a v současnosti

První soustavné měření zemského magnetického pole zahájil na tehdejší německé Karlově univerzitě v Praze Karl Kreil již v roce 1830. Tím se Praha stala prvním místem na evropském kontinentě, kde se takové měření provádělo. Starší data pocházejí pouze z Anglie. Na základě pražských dat byla později objevena lunární variace v zemském magnetickém poli (změna v průběhu lunárního dne, ne lunárního měsíce). Měření se provádělo třikrát denně v areálu Klementina, na stejném místě jako meteorologická pozorování, která započala o několik desetiletí dříve.

V té době se ovšem měřila pouze magnetická deklinace, tj. úhel, která svírá strelka kompasu s poledníkem. Měření úhlů s dostatečnou přesností bylo již v té době dobře propracované a v astronomii běžně používané. Strelka kompasu nesměřuje k zemskému geografickému pólu, nýbrž k pólu geomagnetickému, který se v současné době nachází někde na ostrovech severně od Kanady. Poloha magnetického pólu se s časem pozvolna mění. V roce 1830 činila magnetická deklinace -16° , tedy strelka kompasu se odchylovala od severojižního směru o plných 16° k západu. Vlivem změny polohy magnetického pólu se tato odchylka zmenšovala a dnes činí kolem $+1^{\circ}$, strelka tedy směřuje o 1° k východu. V menším rozmezí se deklinace pravidelně mění v průběhu slunečního dne, v průběhu lunárního dne, v průběhu roku a ve větším rozsahu kolísá při magnetických bouřích. Znalost magnetické deklinace byla především v minulosti důležitá pro mořeplavce, kteří se orientovali na širém moři pouze podle kompasu.

Kdyby se strelka kompasu mohla volně otáčet také kolem vodorovné osy, směřoval by na severní polokouli její severní konec dolů do země pod úhlem asi 65° . Tento úhel se nazývá magnetická inklinace. Pokusně byla měřena v Klementinu v letech 1868–1873, ale protože měření je náročnější a tudíž méně přesné, bylo od něho později upuštěno.

V šedesátých letech 19. století byly sestrojeny přístroje na měření intenzity zemského magnetického pole. V pražském Klementinu bylo započato s měřením horizontální složky pole v roce 1870. I tato veličina se s časem pozvolna mění. V roce 1870 byla její hodnota 19000 nT, dnes dosahuje něco přes 20000 nT.

Areál Klementina se nachází v samotném centru Prahy a proto veškerá měření jsou vystavena poruchám umělého původu. To se projevuje především na magnetických měřeních, kde velmi ruší veškerá elektrická zařízení, především tramvajová doprava. Vzhledem

k rostoucí intenzitě poruch bylo měření intenzity magnetického pole zastaveno již v roce 1904, přičemž hodnoty za poslední dva roky nejsou dostatečně spolehlivé. Měření deklinace (méně citlivá na poruchy) přetrvalo až do roku 1926, kdy již úroveň poruch byla neudržitelná.

Zatímco v některých jiných zemích bylo již v předstihu vybráno místo, kde by magnetické měření mohlo bez rušení pokračovat (např. v Postupimi se po určitý čas měřilo na starém i novém místě současně kvůli navázání časových řad), u nás trvalo několik desetiletí, než bylo započato s opětovným magnetickým měřením (zdržení také v důsledku války). Vybráno bylo nakonec místo v průhonické oboře, asi 10 km od tehdejšího okraje Prahy. Od roku 1952 se zde měřily již všechny magnetické veličiny, neboť také technika měření mezitím pokročila. Měření zde bylo stálé, se záznamem na posunující se fotografický papír.

Avšak rostoucí elektrifikace byla původcem poruch znatelných i v Průhonicích, které se ukázaly jako nevhodná lokalita pro citlivější magnetická měření. Pro tento druh měření bylo vybráno místo u obce Budkov nedaleko Husince v okrese Prachatice. Zde bylo započato s měřením mikrostruktury zemského magnetického pole u příležitosti Mezinárodního geofyzikálního roku 1958. Od roku 1967 se zde provádějí všechna magnetické měření. V Průhonicích pokračovalo měření až do roku 1972, kdy bylo zastaveno po elektrifikaci tratě z Prahy do Benešova stejnosměrným proudem (střídavý proud 50 Hz magnetickému měření nevdí) pouhých 5 km od observatoře. V Budkově se od roku 1999 zaznamenávají údaje digitálně přes počítač každou minutu, příležitostně (pro sledování mikrostruktury) každou vteřinu.

Jaroslav Štřeštík

Doc. MUDr. Rudolf Barcal, CSc. – "70"

Připadl mi nelehký úkol, neb jsem byl požádán, abych napsal pár řádků k významnému životnímu jubileu pana docenta Barcala. Nejsm si jistý, že jsem ten nejpopovlanější, protože naše vzájemná spolupráce je ve světle bohaté životní cesty pana docenta velice krátká, pouhých deset let.

I během této relativně krátké doby jsem ale měl šanci pochopit, že je to člověk jehož kvality se nepromítají pouze v odborné rovině, která byla mnohokrát popsána nejen ve Zpravodaji ČBKs, ale i v jiných lékařských časopisech a o které vypovídá i jeho bohatá publikační činnost v mnoha periodikách. Pan docent je totiž i osobností pedagogickou, a to v širším slova smyslu (to jsem měl zejména v počátku svého působení na poli biometeorologických předpovědí tu čest poznat na vlastní kůži). Zvládá vychovávat mladší generace nejen ve školních lavicích, ale i v běžném pracovním kontaktu, má ten dar nenásilně předávat nejen teoretické znalosti, ale i praktické zkušenosti, které jsou vždy tím pravým kořením vzdělání.

Na půdě ČBKs – a humánní biometeorologie a bioklimatologie vůbec – zanechává za sebou doc. Barcal hlubokou a nesmazatelnou stopu, a to již od počátků společnosti v polovině 60. let minulého století. Nechci tu opakovat již dříve podrobně popsané zásluhy pana docenta na vývoji a rozjezdu biometeorologických předpovědí v ČR. Za pozornost však jistě stojí jeho činnost v oblasti chronobiologie, která je mu dnes často upírána jen proto, že

biometeorologické předpovědi, na kterých se podílí, jsou orientovány na aperiodické změny v atmosféře na organismus člověka. Cítím proto potřebu zdůraznit, že doc. Barcal chápal a chápe vlivy vnějšího prostředí na člověka jako komplex, u nějž je nutné oddělit periodické faktory, které jsou do značné míry individuální a dotyčným člověkem identifikovatelné (tj. dá se s nimi z jeho hlediska počítat), a vlivy aperiodických procesů, které přicházejí neočekávaně a je potřeba na ně veřejnost upozorňovat. Tuto linii pan docent sleduje, i přes dílčí nepochopení, mj. i v řadách ČBkS, dodnes a pomáhá tak razit v ČR cestu, která je sledována i v zahraničí a která je v souladu s moderními trendy v zahraničí. Správnost cesty nastoupené pány prof. Matouškem, doc. Barcalem a Dr. Dykastem, pak potvrzují svými závěry i poslední kongresy IBS (Ljubljana, Sydney).

V neposlední řadě je pan docent Barcal člověkem, a to člověkem v mnohém příkladným. Člověkem, který je vždy připraven poradit či pomoci, a to mnohdy i za cenu omezení vlastních aktivit. A to se dnes cení o to víc, že se to již moc nenosí. Doufám proto, že mi bude dopřáno strávit s tímto Člověkem ještě dost a dost času, a že budu mít já – i ostatní, kteří o to budou stát – to štěstí, že se budou moci od něj učit nejen věcem odborným, ale hlavně těm lidským.

Přeji proto, a doufám, že nejen jménem svým, panu docentu MUDr. Rudolfovi Barcalovi, CSc. hodně zdraví a síly do dalších let.

Martin Novák

Doc. MUDr. Jan Sitar, Csc., sedmdesátiletý

Když jsem byl požádán, abych napsal do Zpravodaje naší Společnosti příspěvek k 65. narozeninám doc. Sitara, soustředil jsem se především na důležitá životopisná data, abych čtenářům přiblížil v té době novou osobnost. Před tím byl doc. Sitar jen krátkou dobu členem Společnosti a nezastával žádnou funkci. Během několika dalších let si však stačil získat v české bioklimatologii pevné místo a autoritu.

Čas rychle utíká. Uplynulo dalších pět let a doc. Sitar oslavuje další, tentokrát „kulatější“ životní jubileum. Stojím tedy před těžkým úkolem, co k tomuto výročí napsat, abych neopakoval skutečnosti, které si čtenář může přečíst ve Zpravodaji č. 27. Za těch pět roků se totiž změnilo jen velmi málo. Doc. Sitar stále pracuje jako lékař na plný úvazek (docházelo časem jen k organizačním změnám), a pečuje o stejný okruh pacientů jako dříve. Dnes jako vedoucí lékař interního oddělení polikliniky. Toto místo mu bylo nabídnuto, což samo o sobě svědčí o jeho odborných kvalitách.

Kromě své lékařské praxe se doc. Sitar nadále věnuje výzkumné činnosti, především zkoumání příčin nemoci a vlivů, které na nemocnost a obecně lidskou činnost působí z vnějšku, tedy vlivů meteorologických, heliogeofyzikálních a lunárních. Na tomto místě je třeba konstatovat, že zde se *bohužel* nic nezměnilo. Veškerou tuto činnost totiž stále vykonává pouze ve svém volném čase bez nároku na odměnu, rovněž účast na seminářích a konferencích jde na jeho vlastní náklady a na úkor jeho řádné dovolené. To je důsledek současné situace v našem zdravotnictví. Takové nadšení pro vědu a snaha něco v ní dokázat je v lékařské obci ojedinělá a mohla by být pro mnohé příkladem.

Výsledky své výzkumné práce doc. Sitar pravidelně publikuje především v Časopise lékařů českých a ve sbornících z domácích seminářů. V poslední době byly některé z nich předneseny také na mezi-národním fóru a publikovány v zahraničí. Nejde pouze o práce z oboru bioklimatologie. Doc. Sitar je také aktivním členem České kardiologické společnosti a další jeho práce jsou zaměřeny na tento obor. Významná je také jeho činnost popularizační, tedy přednášky pro širší veřejnost, zaměřená především na lékařskou tematiku a prevenci nemocí. Znalostí a zkušeností ze všech těchto okruhů činnosti využil doc. Sitar ve své knížce „Jak si zachovat zdraví“ (190 stran), která vyšla v nakladatelství Šimon Ryšavý, Brno, v roce 1997. Nejsem si jist, je-li nebo byla-li dostupná čtenářům také v jiných krajích, ale byla by škoda, kdyby nebyla. Je psána přehledně a srozumitelně a přitom vědecky fundovaně.

V posledních letech se doc. Sitar věnoval problematice biometeo-rologické předpovědi. Tato předpověď stále není v lékařské obci ani v širší veřejnosti přijímána tak, jak by si zasloužila a jak by odpovídalo snaze a úsilí všech, kteří se na jejím vytvoření podíleli a podílejí. Například na poslední konferenci Kardiologické společnosti v roce 2002 nebyla o ní nikde ani zmínka. Předpověď sama vyžaduje mnohá zlepšení, na něž doc. Sitar často poukazoval (o nich bylo diskutováno v několika předcházejících ročnících Zpravodaje). Na tyto úpravy zatím není jednotný názor, problémem je také pracovní kapacita tvůrců a malý prostor ve sdělovacích prostředcích, takže celá záležitost stále není uzavřena.

Milý Honzo, před časem ses mi svěřil, že jsi za posledních 25 let neměl ani jediný den pracovní neschopnosti (dnes je těch let o něco více). Přeji Ti tedy nejen jménem svým, ale jménem všech přátel dostatek zdraví a energie, aby tato pozoruhodná série pokračovala ještě hodně dlouho, ke spokojenosti Tvých pacientů a všech přátel.

Jaroslav Střeščík

Jubilanti v roce 2002

= 65 let =

Illnerová Helena Doc. RNDr. DrSc.	27. 12. 1937
Říha Jaromír MVDr.	16. 9. 1937

= 70 let =

Barcal Rudolf Doc. MUDr. CSc.	26. 8. 1932
Gillinger Anton	5. 6. 1932
Košař Květoslav MVDr.	24. 10. 1932
Sitar Jan Doc. MUDr. CSc.	14. 9. 1932

= 75 let =

Marsa Václav MVDr.	14. 7. 1927
--------------------	-------------

= 85 let =

Bradna Jiří MUDr.	28. 7. 1917
-------------------	-------------

= 88 let =

Hadač Emil Prof. RNDr. DrSc.	10. 5. 1914
------------------------------	-------------

= 89 let =

Rašková Helena Prof. MUDr. DrSc.	2. 1. 1913
----------------------------------	------------

= 95 let =

Liška Josef MUDr.	4. 3. 1907
-------------------	------------

Přejeme všem našim jubilantům hodně zdraví a spokojenosti!